

Л. А. ДУБРОВІНА*

КОРИСНИЙ ПОСІБНИК З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Кулешов С. Г. Загальне документознавство: навч. посібник для вишів. – Київ: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2012. – 123 с.

Курс “Документознавство” є пропедевтичною спеціальною дисципліною, що викладається під час вишівської підготовки документознавців всіх кваліфікацій. Підготовка рецензованого посібника цілком умотивована, оскільки, незважаючи на наявність низки опублікованих навчальних видань з документознавства, всі вони призначені для майбутніх бібліотекознавців, бібліографознавців та книгознавців. Як не дивно, безпосередньо для навчання організаторів діловодства та архівістів посібники з документознавства відсутні. Рецензований посібник має на меті заповнити цю лакуну. Це дуже важливо, оскільки наявні підручники та посібники з документознавства, рекомендовані Міністерством освіти та науки України, розглядають друковані видання як документи з подальшою похідною аналітикою, ускладнюють можливість майбутнім фахівцям служб діловодства та архівних установ зрозуміти природу їх головного предмета праці. Слід зауважити, що зміст посібника відображає багаторічний педагогічний досвід автора у вишах, а також його практичну діяльність на посаді завідувача відділу документознавства Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства.

Структура посібника свідчить про логічний виклад майже всіх ключових напрямів дослідження в “класичному” документознавстві. Значне місце посідає історія розвитку документознавства – від перших друкованих знань про документ. Цьому присвячено перший роз-

* Дубровіна Любов Андріївна – член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор директор Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

діл посібника. Автор досить ґрунтовно розкриває витoki та сутність основних концепцій документознавства, але для подальшого викладу обирає саме концепцію, започатковану професором К. Г. Мітяєвим в Московському державному історико-архівному інституті. В історичному екскурсі розвитку документознавства в Україні він згадує про діяльність наукових інституцій у 1920–1930-х та 1960–1970-х роках, що здійснювали дослідження у сфері діловодства, і цей матеріал є інноваційним. Виклад сучасних концепцій документознавства підсумовується автором викладом його погляду на структуру цієї наукової дисципліни, що обґрунтовується у низці його наукових праць останніх років і яка суттєво відрізняється від його концепції 1990-х років. У цій структурі він виокремлює загальне документознавство, яке вивчає спільні для всіх службових документів аспекти їх наукового аналізу, а також напрями спеціального документознавства, що досліджують окремі види службових документів та класи їх документації (електронне, картографічне, науково-технічне, аудіовізуальне документознавство тощо).

Необхідною для розкриття сутності кожної наукової дисципліни є виклад її теоретичних основ. Зазначений матеріал щодо документознавства викладено у другому розділі посібника. Цілком традиційно складовими цих основ автор посібника вважає об'єкт, предмет, головні завдання, основні напрями досліджень документознавства та його зв'язки з іншими науковими дисциплінами та галузями знань. Крім того, до теоретичних засад документознавства він також долучає аналіз його поняттєвого апарату, а також характеристику такого напрямку, як історичне документознавство, в результаті досліджень якого було, на думку автора, сформульовано закономірності утворення сукупностей службових документів. Треба відзначити, що авторська концепція визначення головного об'єкта документознавства службового документа є плідною у межах цільового і читацького призначення навчального посібника.

Обравши службові документи головними об'єктами загального документознавства, С. Г. Кулешов у третьому (заклучному) розділі розглядає їх функції, класифікаційні ознаки і ряди, напрями та засоби уніфікації службової документації. Невеликий за обсягом параграф присвячено електронним службовим документам. Взагалі для підрозділів посібника характерна їх диспропорція. Однак автор посібника у передмові пояснює, що деякі аспекти викладено обмежено (наприклад, параграф “Функції службових документів”) у зв'язку з наявністю цього матеріалу в інших посібниках, що наведені у списку літератури. Що ж стосується службових електронних документів, то теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з ними, на думку автора, варто викласти в окремому навчальному посібнику, зважаючи на їх важливість і багатоаспектність. Але оминати у своєму посібнику хоча б головну пробле-

матику електронних службових документів автор не міг. Крім списку літератури, посібник містить також питання для самоконтролю знань та додатки, що ілюструють практичні напрями документознавчих досліджень.

Дозволимо собі викласти зауваження щодо змістової частини посібника. Так, у посібнику наведено назву одного з основних нормативно-правових актів у сфері діловодства та архівної справи – “Перелік типових документів, що створюються в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів” (сторінка 78). З такою назвою проект акта було надано для затвердження та реєстрації до Міністерства юстиції України. У той час затверджений і зареєстрований зазначеним міністерством документ має таку остаточну назву: “Перелік типових документів, що створюються **під час діяльності** органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів”. Причому у посібнику вже наведено дати і номери наказів міністерства щодо затвердження та реєстрації переліку. Така помилка є досить дивною, оскільки С. Г. Кулешов входить до складу його авторського колективу. На сторінках 62–63 посібника у складі наукових дисциплін, що пов’язані з історичним документознавством, названі дипломатика, сфрагістика, палеографія. Варто було надати сучасні визначення цих дисциплін (головні об’єкти дослідження), враховуючи пропедевтичний характер загального документознавства.

У цілому вважаємо, що навчальний посібник “Загальне документознавство” С.Г. Кулешова є корисним і необхідним для вишівської підготовки майбутніх документознавців та архівознавців.